

Хальмгин литературт чинртä произведень

Колән Сандж мана хальмгт тоомсрта поэт. Ах сургъуль төгсгäд Сандж кесг джилмүдт техникумсар болн хальмг институтд багшар кōдлдж йовсмн.

Колән Санджин нериг бичклүд, кōгшд күртлән сәәнәр меддг учрнь: бичсн шүлгүдинь эс умшдг күн уга, умшад оксна хōбн, тер шүлгүдинь дакад давтад умш—гиггәд сурна. Ганцхи хурц келнә күчн биш, поэт эврәннь хальмг äмтнәннь бәädл, джиргълинь арднь ордж меддг бичдг учр.

Нүдәрн үзсән, гарарн бәрсән бичсн төлäd шүлгүдинь умшад оркхла дегд итклтә, килмджтә болна.

Колән Санджин ингдж нертә бичäч болдж өсдг учрнь—Алдр Октябрин күчн.

Октябрь цуг күч-кōлечирт „алтв“ збōрнь болсн учрар, түрү-зүдү йовсн Сандж сургъульд орад, зовлнъгиг ардан хаяд, өмнән джиргълтә хаалгъан үзäд—ода мана күндтә бичäч болв.

Колән Санджин бичсн стихс рассказмуд, поэмс олн бәәнә, тедниг хурадж нег дегтр гаргъхла сән болх билä.

„Бригадир“—гидг поэмиг шүүдж хäläггәд, олн умшачирт болн хальмг литератур заалг багширт цäälггдж медүлхär седгч мини седсн санан.

Хойрдвар болхла, эн джилäс авн мана школмудар хальмг келн болн литератур дагддж бәәнә, тегäd „Бригадир“—гидг поэм школин программд эрки орман эзлх гидж санджанав.

Эн поэмин учр-утхинь авад хäläхлä, Хальмг танъгъчд колхозмуд бүрдäгдäд, батрдж, бōдлдж йовсн цаг үзүлджәнә. Тингхд бригадир Шургъчла äдл колхозникуд, кōдлмшәрн динлäd, үзмдж болад, бәäхтә байн колхозмуд өскäd йовсн учр деерäs, Колән Сандж нег бригадин кōдлмшиг урн-нәрн үгәрн умшачирт медүлдж бичсн мōн.

Мана танъгъчин гол төрнь—мал өсглгън. Тер учрар өвснә кōдлмшиг цаглань кедж, малин теджälиг сәәнәр белдлгънә чинр эн произведеньд келгдджәнә.

Партин даалгъвр цаглань күцäхин кергт тенъгрин салькн-задиг динлхär бригадир Шургъч кōдлмшин цаган утгхад, цуг бригадари гольгър, шавдгър скирдс үвд белддж, сō бдр гилго кōдлнә.

Шургъч бригадирин зүсн-зүркн—мана нүдәрн үзäд, хамдан кōдлдж йовсн, партин

даалгъвриг күцäхд эврәннь гол-зүркән тавсн хальмгин үрн—колхозник мōн.

Салькн кōдлäd, кōдлмшт харш болад бәäхлä, Шургъч сōбнь дуусн тоолвр тоолад, Обкомин болзг күцшго гиггәд ик зовлнъгга бәәнә.

Бригадир Шургъч кōдлмшиг яггдж ясрулх уха тунъггаггәд, экрдж үлädг салькиг эвинь олдж меклäd, даалгъвран күцäсиг произведень үзүлджәнә. Ганцхи Шургъч биш бригадин нзäдк члелүд чигн үзмджтәггяр кōдлсиг үзүлджәнә. Бригадт кōдлдж улсин ухань негн.

Теднд кōдлмш—джиргъл, байр. Тегäd бригад андгяр өгсн болзгстан өвснә збōврән дуусна. Дакад эн произведенә үзмджнь дегд хурц-урн, нәрн үгәр бичгддж.

Улгүрнь:

„Блюхерин

шүрүнлä харгъсн

Баячудин мухла

цergшнь—

Хумхл цагъан

уүлн

Хутхлдад, хутхлдад

буднъггәрад—

Сарин нааггур

Тасрлдад,

Салькнд кōбгдäд

зулцхав.“

Им кесг үлгүрмүд бичдж болхмн, болв дүнъгцүлгъиг сургъульчирт, умшачирт медүлх—мана хальмг келн ямаран омгтагъинь, шимтәгъинь, мана хальмг келн угатä биш гидж зōргтәггяр келдж болхм. Терүнә үлгүриг „Бригадир“ гидг поэм үзүлджәнә.

Поэмиг кевгнь авад хäläхлä, автор эврәннь сансн төрән күцäдж, келдж чаддж.

Болв поэмд эвго зәрм угмүд харгъна.

Улгүрнь:

„Идшлсн

Цармудин сүүлмүд,

Элкинь цоклж

Долдална“..

Цармудин сүүлмүд долдална гисн эвго. Могълцг юмн долдалх збвтä. „долдална“—гиснә ормд „шавдна“ гихлä сән болх бәädлтä.

„Хотин ууврлань амрад“—гиснд „уулгънлань“—гихлä сәәнәр медгдх. „Ууврлань“—гидж альк халхарнь бодв чигн ирлцхш.

„Шавдгър хар скирд“—гисиг „кōк скирдс“ гихлä сән болхмн. Овалад уга йовтл харлдж олна гисн кōдлмш күцäсн чинрлä ирлцжәхш.

Им бәädлтәггяр эн поэмиг сургъульчирт цäälггдж медүлх—олн багширин эрки төр.

БУХИН Эәнә.